

คอลัมภ์ “หอคอยส่องโลก”

ผู้จัดการรายสัปดาห์ ฉบับวันที่ 14-20 เมษายน 2540

มหาวิทยาลัยในฐานะโรงพิมพ์ปริญญาบัตร

รังสรรค์ ทัศนะพรพันธุ์

การเพิกถอนใบอนุญาตจัดตั้งมหาวิทยาลัยบัณฑิตสงขลา เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2540 ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์อย่างน้อย 2 เรื่อง เรื่องแรกว่าด้วยประสิทธิภาพการทำงาน ของทบวงมหาวิทยาลัย เรื่องที่สองว่าด้วยคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมของปริญญาบัตร

วิทยาลัยบัณฑิตสงขลาก่อตั้งในจังหวัดสงขลาในปี 2530 โดยที่ต่อมาในปี 2537 จัดตั้งวิทยาเขตเพิ่มขึ้นในจังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อแรกก่อตั้ง ทบวงมหาวิทยาลัยรับรอง มาตรฐานเพียง 2 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตพืชผล และสาขาวิชาเทคโนโลยี ผลิตสัตว์ ต่อมาได้เปิดสอนสาขาวิชาที่มีความต้องการในตลาด ดังเช่นนิติศาสตร์ นิเทศศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์ รวมทั้งการเปิดสอนระดับมหาบัณฑิตในสาขาวิชาเทคโนโลยีการเกษตร และศิลปศาสตร์ แต่ทั้งหมดนี้ ทบวงมหาวิทยาลัยมิได้รับรอง หนังสือพิมพ์บางฉบับรายงาน ว่า วิทยาลัยบัณฑิตสงขลาได้จัดการสอนสาขาวิชาที่ทบวงมิได้รับรอง จนมีผู้สำเร็จการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาขานิติศาสตร์ ผู้สำเร็จการศึกษาจำนวนมากหลาย กว่าจะรู้ว่าปริญญา บัตรที่ได้รับมีค่าไม่ต่างจากกระดาษชำระ ก็ต้องเสียเงินเสียทองและเสียเวลาไปกับการศึกษา เป็นอันมาก ความล่าช้าของทบวงมหาวิทยาลัยในการจัดการปัญหาจึงก่อให้เกิดต้นทุนแก่สังคม โดยไม่สมควร ไม่จำเพาะแต่ต้นทุนที่ตกแก่นักศึกษาและผู้ปกครอง หากยังครอบคลุมถึงต้นทุน ของสังคมที่ต้องเสียไปในการช่วยเหลือนักศึกษาของสถาบันแห่งนี้

แม้จะเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่จัดตั้งขึ้นใหม่ แต่วิทยาลัยบัณฑิตสงขลา ก็มี ‘ลูกค้ำ’ มากพอสมควร ทั้งในจังหวัดสงขลาและจังหวัดนครศรีธรรมราช สะท้อนให้เห็นความ ต้องการปริญญาบัตรในสังคมไทยที่มีแต่จะเพิ่มขึ้นตามกาลเวลา การที่วิทยาลัยแห่งนี้สามารถ เปิดวิทยาเขตในจังหวัดนครศรีธรรมราชในเวลาอันรวดเร็ว นับเป็นประจักษ์พยานของความซื่อ นี ความตื่นตัวในการศึกษาต่อใน ‘มหาวิทยาลัย’ มิใช่ความตื่นตัวของความใฝ่รู้ หากเป็นความตื่นตัว ในการแสวงหา ‘วุฒิบัตร’ เพื่อยกฐานะของตนในสังคม

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษกลนครเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งกวาดลูกค้ำาระดับล่าง การขยายตัวของวิทยาลัยแห่งนี้เป็นกระจกที่สะท้อนให้เห็นการเติบโตของตลาดบริการอุดมศึกษา ระดับล่างอย่างชัดเจน หากปราศจากมาตรการการควบคุมมาตรฐานทางวิชาการของทบวง มหาวิทยาลัย สถาบันอุดมศึกษาเอกชนย่อมผุดขึ้นราวกับดอกเห็ดเพื่อตอบสนองความต้องการ ในตลาดระดับล่าง และสถาบันอุดมศึกษาย่อมแปรเปลี่ยนเป็น 'โรงพิมพ์ปริญญาบัตร'

คำถามพื้นฐานมีอยู่ว่า เหตุใดวิทยาลัยบัณฑิตศึกษกลนครจึงมีลูกค้ำ ?

ความต้องการวุฒิปัตร์ (หรือปริญญาบัตร) มีเหตุปัจจัยอย่างน้อย 2 ด้าน ด้านหนึ่งเป็นความต้องการใช้วุฒิปัตร์เป็นเครื่องมือในการยกฐานะทางเศรษฐกิจ อีกด้านหนึ่งเป็น ความต้องการใช้วุฒิปัตร์เป็นเครื่องมือในการยกฐานะทางสังคม

วุฒิปัตร์เป็นเอกสารที่บ่งบอกคุณวุฒิ ความรู้ ทักษะ และความสามารถของผู้ ครอบครอง วุฒิปัตร์ที่มีค่าทางเศรษฐกิจต้องให้สารสนเทศที่ถูกต้องและเที่ยงตรงเกี่ยวกับความรู้ และทักษะของผู้ครอบครอง ความน่าเชื่อถือของวุฒิปัตร์ขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของสถาบัน ที่ออกวุฒิปัตร์นั้น วุฒิปัตร์ที่ออกโดยสถาบันที่มีชื่อเสียงในการอ้างมาตรฐานทางวิชาการในระดับ สูงย่อมมีค่าทางเศรษฐกิจสูง หากสถาบันที่ออกวุฒิปัตร์มีคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการต่ำ วุฒิปัตร์ที่ออกโดยสถาบันประเภทนี้ย่อมมีค่าทางเศรษฐกิจต่ำตามไปด้วย

สถาบันอุดมศึกษาที่มีมาตรฐานทางวิชาการสูงทำหน้าที่ผลิตบริการการศึกษา สำหรับตลาด 'ระดับบน' ความต้องการเข้าสถาบันอุดมศึกษาประเภทนี้เป็นผลสืบเนื่องจากความ ต้องการวุฒิปัตร์ที่มีค่าทางเศรษฐกิจสูง ทั้งนี้เป็นที่เชื่อกันว่า สถาบันอุดมศึกษาที่มีมาตรฐาน จะมุ่งประสาทวิชาความรู้และ/หรือพัฒนาทักษะของนักศึกษาเป็นสำคัญ วุฒิปัตร์ที่ได้จากสถาบัน อุดมศึกษาที่มีมาตรฐาน ไม่เพียงแต่จะมีค่าทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากยังมีค่าทางสังคมด้วย สถาบันอุดมศึกษามีสถานะทางสังคมสูงต่ำอันใด ผู้ที่ได้รับวุฒิปัตร์จากสถาบันดังกล่าวย่อมมี สถานะทางสังคมชั้นนั้น

มหาวิทยาลัยเก่าแก่ย่อมได้เปรียบมหาวิทยาลัยที่จัดตั้งใหม่ เพราะมีโอกาสสั่งสม ชื่อเสียงและเกียรติคุณทางวิชาการเป็นเวลาช้านาน กว่าที่มหาวิทยาลัยใหม่จะกวาดไล่ให้ทัน ก็ต้องกินเวลาระยะหนึ่ง มหาวิทยาลัยเอกชนเสียเปรียบมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยของรัฐ เมื่อจัดตั้งขึ้นแล้ว ย่อมได้รับการรับรองมาตรฐานทางวิชาการจากรัฐโดยอัตโนมัติ เมื่อมีความ ดำริในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเปิดเมื่อทศวรรษที่แล้ว มีการโต้เถียงเกี่ยวกับคุณภาพของ บริการการศึกษาเป็นอันมาก บัดนี้มหาวิทยาลัยเปิดได้ผลิตบัณฑิตจำนวนมาก ผู้คนพากัน

ล้มเลือนข้อถกเถียงดังกล่าว ด้วยเหตุที่รัฐรับรองวิทยฐานะของบัณฑิตที่ผลิตโดยมหาวิทยาลัยของรัฐนั่นเอง แต่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนมิได้มีฐานะเสมอเหมือนสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เพราะจะจัดการศึกษาได้ก็ต่อเมื่อได้รับการรับรองทางวิชาการจากรัฐ วุฒิปัตร์ที่ออกโดยสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจะมีค่าทางเศรษฐกิจก็ต่อเมื่อได้รับการรับรองวิทยฐานะจากทบวงมหาวิทยาลัย หากรัฐถอนการรับรองวุฒิปัตร์นั้นก็ไร้ค่าในตลาดแรงงาน อย่างน้อยที่สุดมีอาจใช้สำหรับการทำงานในภาครัฐบาลได้

วุฒิปัตร์มิได้มีค่าทางเศรษฐกิจในตลาดแรงงานเท่านั้น หากมีค่าทางสังคมด้วย ผู้คนที่ประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจจำนวนไม่น้อยไขว่คว้าหาวุฒิปัตร์เพื่อยกฐานะในสังคม นายทุนอุตสาหกรรมมรดกบางคนเสียเงินเสียทองจำนวนมาก เพื่อให้ได้มาซึ่งปริญญา ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากมหาวิทยาลัยของรัฐ เมื่อไม่สัมฤทธิ์ผล ก็ต้องยอมซื้อปริญญาเอกจากสถาบันที่ไม่เคยมีประวัติในทำเนียบสถาบันผู้ผลิตงานวิชาการ และนอนตายตาหลับพร้อมกันว่า ‘ดร.’ นำหน้า นักการเมืองหลายคนไขว่คว้าปริญญาบัตร เพื่อให้การอภิปรายของตนในสภาฟังดูขลัง บางคนว่าจ้างให้ผู้อื่นเขียนวิทยานิพนธ์ บางคนเดินหา ‘โรงพิมพ์ปริญญาบัตร’ และจำนวนไม่น้อยเดินเข้าวิทยาลัยบัณฑิตสกลนคร

ข่าวเรื่องนักเลือกตั้งตบเท้าเข้าวิทยาลัยบัณฑิตสกลนครปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์มากกว่าปี คนเหล่านี้แม้จะประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง แต่มีปมด้อยทางการศึกษา จึงมีความต้องการปริญญาบัตรเป็นเครื่องประดับ สถานีโทรทัศน์ ITV รายงานว่าส่วนใหญ่ ‘สำเร็จ’ การศึกษาในสาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตพืชและเทคโนโลยีผลิตสัตว์จากวิทยาลัยบัณฑิตสกลนคร หากไม่ถูกเพิกถอนใบอนุญาต ก็จะไม่มีความสนใจมิหลังของเหล่า ‘บัณฑิต’ นักเลือกตั้งนี้

ด้วยเหตุที่ปริญญาบัตรมีค่าทางเศรษฐกิจในตลาดแรงงาน เพราะมีผลต่อการกำหนดเงินเดือนและตำแหน่งการงาน บรรดานักศึกษาที่เข้าสถาบันอุดมศึกษาระดับล่างส่วนใหญ่มักมีความคิดว่า ขอเพียงจบการศึกษา จะได้นำปริญญาไปหางานทำ การเลือกสถาบันอุดมศึกษาระดับล่างทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนก็เพราะเหมาะแก่ผู้เรียน เนื่องจากการเรียนไม่ยากจนเกินไป นักศึกษาวิทยาลัยบัณฑิตสกลนครจำนวนมากคงมีความคิดเช่นเดียวกันนี้ ผู้คนเหล่านี้มีสารสนเทศที่ไม่สมบูรณ์ โดยมีได้คาดคิดว่า สาขาวิชาที่เปิดสอนหลายต่อหลายสาขามีได้รับการรับรองจากรัฐบาล หากนักศึกษามีสารสนเทศที่สมบูรณ์ วิทยาลัยบัณฑิตสกลนครคงจะหา ‘ลูกค้า’ ได้ยาก การที่นักเลือกตั้งจำนวนมากตบเท้าเข้าวิทยาลัยแห่งนี้มีส่วนสร้างมายาภาพในตลาด เพราะทำให้ตลาดเข้าใจผิดว่า ทบวงมหาวิทยาลัยให้การรับรอง

ทางวิชาการอย่างเต็มที่ จึงขาดความใส่ใจในการแสวงหาข้อเท็จจริงเท่าที่ควร ความไม่สมบูรณ์ของสารสนเทศเกี่ยวกับวิทยาลัยบัณฑิตสกลนครเป็นเรื่องที่ทบวงมหาวิทยาลัยมีอาจปฏิเสธความรับผิดชอบได้

ความต้องการปริญญาบัตร 'ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจหรือเหตุผลทางสังคม กำลังทำให้สถาบันอุดมศึกษาแปรสภาพเป็น 'โรงพิมพ์ปริญญาบัตร' ปრაกฏการณ์ที่น่าเป็นห่วงมิใช่สถาบันอุดมศึกษาเอกชน หากแต่เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ การควบคุมและกำกับของทบวงมหาวิทยาลัย ถึงจะหย่อนประสิทธิภาพเพียงไร ก็ยังมีส่วนเหนี่ยวรั้งและป้องกันมิให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนกลายเป็น 'โรงพิมพ์ปริญญาบัตร' เนื่องจากการตรวจสอบเป็นครั้งคราว แต่รัฐมิได้ตรวจสอบสถาบันอุดมศึกษาของรัฐดุจเดียวกับที่ตรวจสอบสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐกำลังเดินแนวทางตลาด และผลิตบริการอุดมศึกษาที่มีลักษณะหลากหลาย (product differentiation) ความหลากหลายของผลผลิตมีส่วนทำให้วุฒิปัตร์มีความหลากหลายตามไปด้วย ในการเลือกเดินแนวทางตลาดมหาวิทยาลัยของรัฐจำนวนไม่น้อยจำเป็นต้องหย่อนมาตรฐานเพื่อขยายขนาดของตลาด ความหลากหลายของผลผลิตเกิดขึ้นพร้อมกับความหลากหลายของมาตรฐาน มหาวิทยาลัยในส่วนกลางบางมหาวิทยาลัยขยายฐานการผลิตไปสู่ส่วนภูมิภาค โดยร่วมมือกับสถาบันราชภัฏในท้องถิ่น การขยายการผลิตบริการการศึกษาที่มีลักษณะหลากหลายเช่นนี้เป็นประโยชน์ต่อฐานะทางเศรษฐกิจของอาจารย์ผู้ร่วมโครงการโดยตรงการ 'เดินสาย' สอนหนังสือในต่างจังหวัดเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของอาจารย์มหาวิทยาลัย บางคน 'เดินข้ามสาย' ไปสอนในโครงการของมหาวิทยาลัยอื่น มิใช่ต้องกล่าวว่าการ 'เดินสาย' สอนหนังสือในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในต่างจังหวัดกำลังเป็นปรากฏการณ์ที่ตามมาติดๆ โดยที่อาจารย์บางคนมีรายได้จากการ 'จัดสาย'

ในนามของความเป็นอิสระและเสรีภาพทางวิชาการ ไม่มีการตรวจสอบว่าโครงการเหล่านี้ 'สอน' อะไรบ้าง มีการวัดผลที่น่าเชื่อถือเพียงใด และมีการจัดระบบการประกันคุณภาพทางวิชาการ (Quality Assurance) หรือไม่ สิ่งที่น่าประหลาดกลับเป็นเรื่องของการลดหย่อนมาตรฐานเพื่อให้ 'เข้าถึง' ตลาด ดังเช่นโครงการบัณฑิตศึกษาที่ไม่ต้องเขียนวิทยานิพนธ์และไม่ต้องสอบประมวลวิชา (Comprehensive Examination) ในบางวิชาของบางโครงการของบางมหาวิทยาลัย 'ตลาด' เรียกร้องให้ผู้สอนต้องบอกข้อสอบ ในเมื่อ 'ตลาด' เป็นใหญ่ในแผ่นดิน และผู้บริโภคได้ชำระราคาแล้ว การสอบตกจึงต้องไม่เกิดขึ้น ลูกค้ำของโครงการลักษณะนี้หลายต่อหลายโครงการมีโครงสร้างไม่แตกต่างจากลูกค้ำของวิทยาลัยบัณฑิตสกลนครในสาระสำคัญ

มหาวิทยาลัยในประเทศไทย ซึ่งทำหน้าที่หน่วยผลิตบุคลากร โดยไม่เคยทำหน้าที่หน่วยผลิตความรู้ กำลังแปรเปลี่ยนเป็น 'โรงพิมพ์ปริญญาบัตร' ด้วยการหารายได้จาก 'ขาย' วุฒิบัตร ปริญญาการณดังกล่าวนี้เกิดจากเหตุปัจจัย 2 ด้าน ด้านหนึ่งมหาวิทยาลัยต้องการรายได้ อีกด้านหนึ่งตลาดต้องการปริญญาบัตร ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจหรือเหตุผลทางสังคม

มหาวิทยาลัยมีอำนาจในการออกและให้วุฒิบัตร อำนาจดังกล่าวนี้เป็นที่มาของรายได้ มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงและเกียรติคุณทางวิชาการย่อมต้องรักษามาตรฐานทางวิชาการอย่างเคร่งครัด การไม่ใช้อำนาจในการประสาทวุฒิบัตรเพื่อหารายได้ย่อมเป็นเงื่อนไขอันจำเป็นในการรักษามาตรฐานทางวิชาการ เมื่อไรก็ตามที่มหาวิทยาลัยเริ่มหารายได้จากการใช้อำนาจในการแจกวุฒิบัตร ชื่อเสียงและเกียรติคุณย่อมเสื่อมทรามลง หากมหาวิทยาลัยใดไม่เป็นที่เชื่อถือในสังคม วุฒิบัตรที่ออกโดยมหาวิทยาลัยนั้นย่อมไร้ค่าทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม